

Af de 567 Lodder ere ca. 500 under 4 Tdr. Land og 532 under to Strp. Hartkorn.

Fra 1841 til 1849 bleve endel Lodder ubleiede med $\frac{1}{4}$ Aars Opfigelsesfrist til en 1ste Mai eller en 1ste November, og af disse findes der endnu godt en halv Snes tilbage, men, siden 1849 lyde alle Leiekontrakterne paa $\frac{1}{2}$ Aars Opfigelsesfrist til en 1ste Mai.

Naar det siges „men i den senere Tid, eftersom Husene ere blevne fæstede, og de blive de leiede ud, og de blive leiede ud med $\frac{1}{4}$ Aars Opfigelsesfrist“, da er dette urigtigt, og ligeledes naar der siges „ja, en Husmand paa Samsø er ikke stikker paa at høste det Korn, han selv saar, han vil maaste blive sagt ud til Kraflytning midt om Sommeren“; thi han kan endog isølge Leiekontrakterne fra 1841—1849 paa $\frac{1}{4}$ Aars Opfigelse kun opsiges til en 1ste Mai eller en 1ste November. og i disse Kontrakter staar udtrykkelig, at Leieren er berettiget til at nyde Godtgjørelse for den af ham i Jorden mulig nedlagte Sæd efter uwillige Mænds Skjon.

Efter de Oplysninger, jeg har kunnet forstaae mig gjennem Godsprotokollerne, er der indtil 1873 ikke opsaat en eneste Huslod.

I 1873 solgte en Husmand, der var bleven separeret fra sin Kone, sit Hus og opgav Leiet af den ham ubleiede Lod. Konen, der dengang sad i Lugthuset for Thyveri, ansøgte om at maatte beholde Lodden i Leie, da der var kjøbt et andet Hus til hende, men dette blev negtet hende. Dette kan næppe kaldes en Opfigelse, da Manden selv havde opgivet Leieaalet og Konens Ret til at fortsætte Leieaalet vel var mere end tvivlsom, selv om hun ikke havde været separeret fra sin Mand og siddet i Lugthuset for Thyveri.

Noget Aar senere opsaades en Huslod, fordi Leierens Hus var blevet solgt ved Efterskaffning og han selv gik paa fattigbæsenet. Han havde alt i flere Aar ubleiet Lodden til Græsning, men da hans Hus nu blev solgt og han selv umuligt kunde drive Lodden, blev denne ham opsaat. Lodden blev ubleiet til Kjøberen af hans Hus.

Kort sagt er det mig ikke bevidst, at nogen Huslod er bleven Leieren berøvet mod hans Ønske.

Naar Husmandsforholdene paa Samsø ere fremdraagne som Exempel paa, at Husmanden lever under uheldige, fortvivlede og uudholdelige Forhold, da maa dette formentlig bero paa Ukiendskab med eller Feilsyn paa de fattigste Forhold, ja, man kan vist endog ikke sige, at Forholdene ere usikre for Husmændene paa Samsø. Det bedste Bevis for, at de selv ikke betragte Forholdet saaledes, er den Maade, hvorpaa Salget af deres Egenhuse finder Sted; thi enten sikkre de sig i Forveien, at den nye Kjøber af deres Egenhus kan faae Leie paa Lodden der tilhører Grevstabet, eller ogsaa sælges Huset hvidt med den Betingelse, at Kjøbesummen, saafremt Kjøberen faaer Leiekontrakt paa Lodden (hvilket i Reglen sker) forhøies med flere Hundrede Kroner efter Loddens Godhed og Størrelse, og det, skjøndt Kontrakterne lyde paa $\frac{1}{2}$ Aars Opfigelse. Saaledes kunde Forholdene ikke stille sig, hvis Grevstabet benyttede sin Opfigelsesret paa en ubillig Maade, hvis Husmanden ikke nærede fuld Tillid til Leieforholdets Sikkerhed og hvis Leieafgiften ikke ansaas for at være moderat.

Det vilde næppe være et Held for Samsø og Landbrugsudviklingen paa Den, om Huslodderne bleve solgte, men Grevstabet vilde ubetinget lukrere ved Salget. Dette vilde rimeligvis føre til, at Huslodderne i større Stil bleve sammentjøbte og sammenlagte, hvilket ingenlunde kunde anses for heldigt, da derved mange Huse vilde blive jordløse.

Gisselfeldt, den 12te Marts 1890.

Med udmærket Høiagtelse

Chr. F. Danneberg Samsøe.

Hans Excellence

Indenrigsminister Fingerslev,

Kommandør af Dannebrog og Dannebrogsmænd p. p.